

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและขอเสนอแนะ

ในงานวิจัยนี้ ได้เริ่มต้นกล่าวถึงแนวความคิดทางการเมืองของขงจื้อและแนวความคิดทางการเมืองของเหมาเจ๋อตง ต่อจากนั้นได้นำเอาข้อที่คล้ายคลึงกันและข้อที่ต่างกันของแนวความคิดทั้งสองฝ่ายมาเปรียบเทียบกัน การเปรียบเทียบในบทที่ผ่านมามีได้มุ่งหมายจะเปรียบเทียบว่าแนวความคิดของฝ่ายใดเด่นหรือฝ่ายใดน้อยกว่า แต่เป็นการเปรียบเทียบลักษณะที่มีร่วมกัน และลักษณะที่ต่างกันของทั้งสองฝ่าย โดยเลือกเอาเฉพาะลักษณะเด่น ๆ ที่ครอบคลุมเนื้อหาทางความคิดของแต่ละฝ่ายขึ้นมาเพียงบางส่วนเท่านั้น โดยจำกัดขอบเขตเฉพาะเรื่องมนุษย์ และการเมือง เท่านั้น

[แนวความคิดเกี่ยวกับมนุษย์และการเมืองของขงจื้อนั้น ถือว่ามนุษย์มีศักยภาพในตัวเองที่จะพัฒนาให้เป็นผู้มีคุณธรรมได้ บุคคลที่มีคุณธรรมในตัวเองจะสามารถปกครองตนเองได้ และในขณะที่เดียวกันก็ทำให้เชื่อมั่นได้ว่า จากการมีคุณธรรมของเขาจะทำให้เขาปกครองผู้อื่นได้ด้วยความราบรื่น การเน้นเรื่องการพัฒนาคุณธรรมในตนเองของขงจื้อเป็นการปहुทางไปถึงเรื่องการปกครอง ขงจื้อเห็นว่าการปกครองด้วยคุณธรรมเป็นการปกครองที่ดีที่สุด และการปกครองชนิดนี้เกิดขึ้นได้เพราะผู้ปกครองมีคุณธรรมนั่นเอง ขงจื้อจึงเสนอแนวทางของคุณธรรมที่เริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ คือตนเอง ภายในครอบครัว ภายในชุมชน และในที่สุดคุณธรรมก็จะแผ่ขยายไปทั่วอาณาเขตของรัฐ ขงจื้อเน้นความมีคุณธรรมของผู้ปกครองอย่างมาก และความมีคุณธรรมของผู้ปกครองจะทำให้ผู้ปกครองสามารถอยู่ในตำแหน่งได้ยาวนาน เมื่อโลกก็ตามที่ผู้ปกครองไม่นำพาต่อคุณธรรม กษัตริย์ทারণราชฎร ก็เท่ากับเป็นการฝ่าฝืนโองการแห่งสวรรค์และผลดีพิริก็จะถูกเพิกถอนอำนาจกลับคืน อำนาจนั้นก็ตกไปสู่มือของผู้มีคุณธรรมคนใหม่ต่อไป ทฤษฎีการปกครองโดย

ตัวแทนของขงจื้อนี้ เมื่อพิจารณาเนื้อหาแล้ว คำที่กล่าวถึง "โครงการแห่งสวรรค์" นั้น
ที่แท้จริงก็คือ "มวลชน" นั่นเอง

แนวความคิดทางการเมืองของเหมาเจ๋อตงนั้นประกอบไปด้วยส่วนที่รับมาจาก
แนวความคิดมาร์กซ์ เลนิน และสตาลิน อีกส่วนหนึ่งเป็นส่วนที่เหมาเจ๋อตงสร้างขึ้นจาก
ลักษณะพิเศษภายในประเทศจีนเอง จากความแตกต่างของสภาพแวดล้อมในสังคมและ
กาลสมัยทำให้ความคิดของเหมาเจ๋อตงโดดเด่นขึ้นมาหลายประการ เช่น การสร้าง
ฐานะของพรรคจากชนชั้นชาวนา ซึ่งต่างจากแนวความคิดดั้งเดิมที่ยึดฐานอยู่ที่ชนชั้น
กรรมาชีพ การทำสงครามยึดเยื่อหรือการรบบแบบสงครามจรยุทธ์ และการปฏิวัติสังคม
เมืองขึ้น กึ่งเมืองขึ้น กึ่งศักดินาของจีนให้ก้าวสู่การปฏิวัติประชาธิปไตยทุนนิยมก่อนที่จะ
ก้าวไปสู่การปฏิวัติสังคมนิยมเพื่อไปสู่สังคมคอมมิวนิสต์ในที่สุด ในการปฏิวัติจะต้องสร้าง
สำนักทางการเมืองให้เกิดขึ้นในบุคคลด้วยการชุกรากถอนโคนสิ่งเก่า ๆ ออกให้หมดสิ้น
โดยเสนอความคิดเรื่อง ลัทธิประชาธิปไตยแผนใหม่ และการปลุกระดมรักษาน้ำใจ
ปฏิวัติตลอดกาลให้มวลชนเอาไว้ เหมาเจ๋อตงเห็นว่า สิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่สุดในการ
กำหนดจิตสำนึกของมนุษย์คือ ระบบเศรษฐกิจ ปัญหาในเรื่องเศรษฐกิจทำให้มนุษย์ใน
อดีตที่ผ่านมาต้องพบกับความทุกข์ยากเนื่องจากความแตกต่างระหว่างชนชั้น และความ
ขัดแย้งของชนชั้น รัฐจึงเกิดขึ้นมาเพราะความแตกต่างระหว่างชนชั้น ดังนั้นถ้าแก้ปัญหา
เศรษฐกิจได้ ก็จะแก้ปัญหาเรื่องชนชั้นและความขัดแย้งของชนชั้นได้ ซึ่งจะมีผลทำให้รัฐ
ต้องสลายตัวเองไป มนุษย์จะถึงจุดสุดยอดของวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ มีความ
เสมอภาค เสรีภาพ ภราดรภาพที่สุด อย่างไรก็ตามแม้โดยทั่วไปจะถือว่า เหมาเจ๋อตง
คือศัตรูตัวร้ายของประชาธิปไตย แต่เหมาเจ๋อตงเองกลับบอกว่า สังคมคอมมิวนิสต์
คือสังคมที่เป็น "ประชาธิปไตย" มากที่สุด

ทรรศนะที่คล้ายคลึงกันของทั้งสองฝ่ายมีหลายประการ เช่น การพัฒนา
ธรรมชาติของมนุษย์โดยอาศัย "การศึกษา" และการศึกษา นั้นจะต้องเน้นในเชิงปฏิบัติ
มากกว่าทฤษฎีเพียงอย่างเดียว การยกย่องผู้ที่ เป็นปราชญ์ว่าเป็นชนชั้นนำหรือชนชั้น
ปกครอง การเน้นการควบคุมตนเองโดยการสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นภายในตัวเอง
การเน้นความสำคัญของคนและถือเอาคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาทุกสิ่ง การยึดถือ
เป้าหมายสูงสุดทางการปกครองในเรื่องการบรรลุถึงสังคมในอุดมคติที่มีลักษณะคล้ายคลึง
กัน การเน้นการปกครองแบบรวมนานาใจไว้ที่ศูนย์กลางและมีผู้ปกครองเป็นผู้นำทาง
การเมือง การยอมรับในเรื่องการปฏิวัติอำนาจรัฐ และ การเน้นเรื่อง "หน้าที่" มาก
กว่า "สิทธิ" ของประชาชน

ความคล้ายคลึงกันของความคิดทางการเมืองของทั้งสองท่านนั้น เมื่อพิจารณา
อย่างถ่องแท้แล้ว จะพบว่า โดยเนื้อแท้ทั้งสองท่านได้รับอิทธิพลจากค่านิยมของจีนใน
ยุคโบราณมาด้วยกันทั้งคู่ ลักษณะค่านิยมที่สำคัญที่สืบทอดมาถึงทุกวันนี้ คือ ความเป็น
มนุษยนิยม และการเน้นเชิงปฏิบัตินิยมที่สามารถนำมาปฏิบัติในชีวิตจริงเพื่อแก้ปัญหา
ให้หมดคลายหรือหมดสิ้นไป ทั้งสองท่านได้สืบทอดเจตนารมณ์นี้มาปรากฏในแนวความคิด
ของท่าน โดยเฉพาะเหมาเจ๋อตง แม้จะได้รับอิทธิพลจากทางตะวันตก แต่ในขณะเดียวกัน
ก็ยังยึดติดกับจีนดั้งเดิม และอาจจะเป็นด้วยสาเหตุของความสอดคล้องของกันระหว่าง
ความเข้าใจในธรรมชาติแบบเต๋าของจีน กับแนววิถีชีวิตของทางตะวันตก จึงทำให้
แนวความคิดของเหมาเจ๋อตงได้รับการยอมรับอยู่ในชั้นสูงจนดูเหมือนกับเป็นเทพเจ้า
องค์ใหม่ของจีนในยุคปัจจุบัน

จากการเปรียบเทียบทำให้ได้พบว่า แต่เดิมโดยทั่วไปที่เคยคิดกันว่าทั้งสอง
ทรรศนะนั้นแตกต่างจากกันอย่างเด็ดขาดนั้น เมื่อได้พิจารณาถึงเป้าหมายสูงสุดของ
แนวความคิดแล้ว พบว่าไม่มีความแตกต่างกันมากนัก สิ่งที่ทำให้เห็นว่าแตกต่างกันนั้น

เกิดจากสาเหตุ ๒ ประการคือ ประการแรกคือสาเหตุจากสภาพแวดล้อมและกาณัสมัยที่เปลี่ยนแปลงจากอดีตมาถึงปัจจุบัน มีผลทำให้แนวความคิดที่มีคอมมิวนิสต์และสังคมนิยมเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ซึ่งความเปลี่ยนแปลงนี้เป็นไปตามธรรมชาติของสรรพสิ่งทั้งปวงในโลกนี้ จึงไม่อาจจะนำมาเป็นข้ออ้างสำคัญในการแบ่งแยกให้เกิดความแตกต่างในเรื่องแนวความคิดได้ เพราะอยู่คนละยุคคนละสมัย สาเหตุประการที่สองคือ ความแตกต่างทางแนวความคิดส่วนใหญ่ในเหมาเจ๋อตงและผู้นำก๊กไผ่ในคอมมิวนิสต์เป็นผู้สร้างขึ้นมาจากใจคิดขงใจ การกล่าวอ้างใจคิดเช่นนี้ไม่ได้ให้ความยุติธรรมแก่ขงจื้อในการที่จะอธิบายแนวความคิดของตนเพื่อแก้ไขหรือตอบโต้ได้ และในการกล่าวใจคิดก็มักจะหยิบยกเฉพาะจุดอ่อนของขงจื้อขึ้นมากล่าวเพียงด้านเดียว จึงทำให้คนทั่วไปมักจะเห็นคล้อยตามเหมาเจ๋อตงได้ ถ้าหากมิได้ศึกษาความคิดของทั้งสองท่านอย่างแท้จริง แต่อย่างไรก็ตาม เหมาเจ๋อตงก็มิได้รอค้นจากกฏแห่งกรรมในข้อนี้ไปพัน หลังจากที่เหมาเจ๋อตงสิ้นชีวิตลง พรรคคอมมิวนิสต์จีนก็ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์ประเมินค่าเหมาเจ๋อตง เช่นเดียวกับที่เหมาเจ๋อตงเคยกระทำแก่ขงจื้อมาแล้วในอดีตเช่นเดียวกัน]

ข้อเสนอแนะ

ปรัชญาจีนเป็นปรัชญาตะวันออกที่มีความน่าสนใจอยู่ในตัวเองมาก โดยเฉพาะการเน้นเรื่องการนำมาปฏิบัติจริงในปัจจุบัน ทั้งนี้ ผู้สนใจปรัชญาจีนอาจจะศึกษาถึงพัฒนาการทางความคิดของขงจื้อที่สืบทอดโดยสานุศิษย์รุ่นต่อมามีการพัฒนาความคิดของขงจื้อในค่านิยมบางอย่าง โดยศึกษาวิเคราะห์เจาะลึกในรายละเอียดเป็นรายบุคคล หรืออาจจะศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดของนักปรัชญาจีนที่สำคัญ เช่น เต๋าจื้อ หรือเม้งจื้อ ว่ามีความคล้ายคลึงหรือแตกต่างกับแนวความคิดของ คอมมิวนิสต์จีนในปัจจุบันอย่างไรบ้าง อาจจะช่วยให้พบข้อสรุปที่น่าสนใจเกี่ยวกับแนวความคิดทางการเมืองของจีนเพิ่มมากยิ่งขึ้น